

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN GÜNÜMÜZ DÜNYA SORUNLARINA YÖNELİK TUTUMLARI*

Öznur YAZICI**

ÖZET

Bu çalışma ile ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutum düzeyi belirlenmiş ve hesaplanan tutum puanları; cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü ve alan bilgisi gibi farklı değişkenler açısından değerlendirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2012-2013 öğretim yılında Karabük ili Merkez ilçesindeki 3 ortaöğretim okulunda öğrenim gören 478 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak “Günümüz Dünya Sorunları Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, SPSS 15 istatistik programı ile frekans, yüzde, aritmetik ortalama, t- testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutumları olumlu ve yüksek düzeyde bulunmuştur. Çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran küresel sorunlara karşı daha duyarlı oldukları belirlenmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutumlarının, çalışma kapsamında sınıf düzeyi değişkenine göre 10. sınıfların lehine olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutumlarının okul türü ve alan bilgisi değişkenlerine göre ise anlamlı farklılık göstermediği sonucuna da ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında; erkek öğrencilerin dünya sorunlarına daha duyarlı ve katılımcı olmalarını sağlayacak etkinlikler yapılması gerektiği ve küresel boyuttaki bu sorunlar yaş gruplarına göre sınıflandırılarak, farklı seviyelerde sarmal biçimde ele alınması gerektiği vurgulanmıştır. Çalışmada ayrıca, dünya sorunlarına olumlu tutum geliştirmede aile, çevre, okul ve medyanın etkisini belirleyen çalışmaların yapılması, tespit edilen olumsuz etkenlerin bertaraf edilmesinde yararlı olabileceği belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, ortaöğretim, dünya sorunları, tutum.

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, El-mek: oznuryazici@karabuk.edu.tr

SECONDARY SCHOOL STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS CONTEMPORARY WORLD ISSUES

ABSTRACT

It is put forward the secondary school students' attitude level towards contemporary world issues by means of this study, and calculated attitude points have evaluated in terms of various variables such as gender, grade level, school type and subject area knowledge. The study group of the research is 478 secondary school students who attend 3 different schools in Central district of Karabuk province during the 2012-2013. In the study, general screening model is used. "An Attitude Scale Intended for Contemporary World Issues" is used as the data collection tool. The data obtained in the research is analyzed by using frequency, percentage, arithmetic mean, t-test and one way variance analysis (ANOVA) with SPSS 15 statistical program. According to the findings of the research, it is found that the attitudes of secondary school students were positive and at the high level towards contemporary world issues. In the study, it is determined that girls have more positive attitudes towards global issues than boys do. The research students' attitudes towards contemporary world issues indicated significant difference according to grade level and in favour of tenth grade. In addition, it is inferred that participant students' attitudes towards contemporary world issues do not show significant difference according to gender and grade level. In the light of obtained information, it is emphasized that various activities must be performed in order to make boy students more sensitive and more affiliative towards the world issues. And these issues in global dimensions must be elaborated spirally in different levels by classifying according to age groups. Besides in the research, it is suggested that new studies must be conducted to put forward influences of the families, environment, school, and media on positive attitude development intended for world issues; and therefore, it is stated that would be helpful to eliminate negative agents which will be detected.

Key Words: Geography, secondary school, world issues, attitude.

Giriş

Son dönemde gerçekleşen bilgi ve iletişim teknolojilerindeki ilerleme sayesinde küreselleşme süreci oldukça hızlanmıştır (Croucher, 2004, s. 10). Küreselleşme, temelde insanları ve kültürleri bütünleştirme süreci (Zeiler, 2002, s. 135) olarak tanımlanır. Bu yönüyle küreselleşme etkileşimi ve işbirliğini arttırmasının yanı sıra, ulusların kendi içlerinde ve birbirleriyle aralarında yaşanan sorunların dünya geneline yansımalarına da neden olmaktadır.

Dünya nüfusuna bakıldığında, 2012 verilerinden 7,057,075,000'e ulaştığı görülmektedir (Population Refence Bureau, 2012, s. 2). Dünya nüfusunun bu hızlı artışı, beraberinde pek çok sorun da getirmektedir. Bu sorunların en önemlilerinden biri, yetersiz beslenmedir. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı (FAO)'nın 2012 raporuna göre, dünyada 868 milyon kişi yetersiz beslenmektedir. Dünya nüfusunun yaklaşık 780 milyonu (yani her 9 kişiden biri), temiz-güvenilir içme suyuna erişememektedir (WHO/UNICEF Joint Monitoring Programme –JMP- for Water Supply and Sanitation, 2012). Dünyada bunun gibi temel sorunlar var iken, 2011 yılında dünya

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

askeri harcamalar toplamının 1738 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir (SIPRI Yearbook 2012, s. 8). Bu değerün dünyadaki açlıkla mücadelede kullanılabilmesi durumunda, tüm insanlık ve özellikle de çocuklar açısından pek çok ölüme ve hastalığa engel olabileceği açıktır.

1972 yılında Stockholm’de 113 ülkenin çağrılmasıyla gerçekleşen Birleşmiş Milletler Çevre ve İnsan Konferansı’nın ardından, dünya çevre hareketi başlamıştır. Doğal ve beşeri çevre açısından mevcut tehlikelerin farkına varılmış ve dünyamızı tehdit eden çevre sorunlarının çözülmesi için uluslararası düzeyde toplumsal bilinç oluşmuştur. Bu amaçla, ülkemizin de destek verdiği pek çok çevre konulu sözleşme (Örneğin; Akdeniz’in Kirliliğe Karşı Korunmasına Ait Sözleşme/1976, Uzun Menzilli Sınırlar Ötesi Hava Kirlenmesi Sözleşmesi/1979, Ozon Tabakasının Korunmasına Dair Viyana Sözleşmesi/1985, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi/1992, Karadeniz’in Kirliliğe Karşı Korunması Sözleşmesi/1993, Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi/1994, Avrupa Peyzaj Sözleşmesi/2000) yapılmıştır.

Dünyada çevre sorunları dışında uluslararası önlem alınması zorunlu olan pek çok başka sorun da mevcut olup, yeni yetişen neslin bunlar hakkında bilgilendirilmesi gereklidir. Açlık, kıtlık, savaş, ırk ayrımcılığı, din ve mezhep çatışmaları, çarpık kentleşme, işsizlik, dış borçlanma, nükleer kazalar, doğal afetler gibi önemli sorunların olumsuz etkileri sadece bir tek ülkedeki insanlara değil, büyük kitlelere ve bazen de bütün dünyaya yansımaktadır. Bell’in zorunlu ve evrensel bir eğitim olarak kabul ettiği çevre eğitimi (2004, s. 43) gibi, dünya sorunları eğitimi de evrensel bir eğitim olarak ele alınmalı ve öğretim programlarında yer almalıdır.

Ülkemizdeki okul müfredatlarına bakıldığında, ortaöğretim programlarından Tarih, Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi, Biyoloji ve Coğrafya derslerindeki bazı konular dünya sorunları ile ilişkilendirilmektedir. Bunlardan Coğrafya Dersi Öğretim Programı’nın amaçları arasında; dayanışma, hoşgörü, bilimsellik, sevgi, saygı, duyarlılık, vatanseverlik, barış, estetik ve sorumluluk değerlerini kazandırma yer almaktadır (MEB, 2010). Özellikle UNESCO’nun eğitim bildirgesinde, sürdürülebilir bir gelecek kurmak için gerekli olan değerler, tutumlar, beceriler, davranışlar ile çevresel ve ahlâkî farkındalığın şekillenmesinde eğitimin kritik bir öneme sahip olduğu vurgulanmaktadır (2002, s. 4). Bu nedenle, dünyamızın karşı karşıya olduğu ve büyük kitleleri ilgilendiren sorunlar hakkında okullarımızdaki öğrencileri bilgilendirme, sorunları önemsemelerine yardımcı olma ve seyirci kalmamaları için bilinç kazandırmada coğrafya eğitimi anahtar rol oynamaktadır.

Ortaöğretim Coğrafya Dersi Öğretim Programı’ndaki “Doğal Sistemler” (Örneğin; doğal afetler), “Beşeri Sistemler” (Örneğin; nüfus artışı ve kentleşmenin olumsuz sonuçları), “Mekânsal Bir Sentez: Türkiye” (Örneğin; ülkemizdeki bölgesel doğal ve beşeri sorunlar), “Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler” (Örneğin; ülkeler arasındaki sosyoekonomik ve kültürel farklılıklar, uluslararası örgütler), “Çevre ve Toplum” (Örneğin; doğal kaynak kullanımı, çevre sorunları, atıkların sağlığa etkisi) 5 öğrenme alanı içerisinde çeşitli günümüz dünya sorunlarına değinilmektedir (MEB, 2010).

Günümüz dünya sorunları eğitiminin temel hedefleri olarak; kritik düşünme ve analiz yeteneği kazandırma, bakış açısını genişletme, değiştirme ya da çoklu bakış açıları kazandırma, olumsuz önyargı ve kalıpları yıkma, kültürlerarası iletişim becerisi geliştirme, ekip çalışması ve işbirliğini sağlama, empati geliştirme, aktif dinleyici olabilme ve başkalarının görüşlerine saygı duymayı öğrenme, girişkenlik yeteneği kazanma, karmaşık-çelişkili-belirsiz durumlarla başa çıkabilme, tartışmaları idare edebilme, yaratıcılığı geliştirme, araştırma yapabilme, karar verme, medyanın farkında olma ve farklı değerlendirmeleri izleme, bilimsel-akılcı ve modern teknolojiden destek alma, sosyal sorumluluk sahibi olma, vizyon geliştirme, dayanışmaya açık olma, yeryüzünü bir bütün olarak algılama, doğayı ve doğal kaynakları koruma bilinci geliştirme, sorunların çözümünde aktif katılım sağlama sayılabilir (Global Education Programme of the North-South Centre of the Council of Europe, 2008).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

Konu ile ilgili yazın içerisinde; Bourn ve Hunt (2011)'in, "küresel boyut" teriminin öğrenciler, öğretmenler ve okuldaki yaşam üzerine olumlu etki yaptığını belirledikleri görülmüştür. Hashizaki ve Kawaguchi (2012), Kyoto'da iki özel üniversitede öğrenim gören Japon öğretmen adaylarının, küresel sorunların öğretimine yönelik algılarını incelemiş ve öğretmen adaylarının küresel sorunların öğretimine karşı olumlu bir tutum gösterdiklerini ifade etmiştir. Cogan, Torney-Purta ve Anderson (1988), Amerikan ve Japon üniversite öğrencilerinin küresel sorunlar hakkında bilgi ve tutumlarını karşılaştırmışlardır. 825 Japon, 2106 Amerikalı öğrencinin (s. 293) katıldığı çalışmanın sonunda, Japon öğrencilerin üniversiteye başlarken dünya sorunları hakkında daha fazla bilgi sahibi ve olumlu tutuma sahip oldukları (s. 288), Amerikalı öğrencilerin ise küresel konularla ilgili bilgileri üniversitedeki derslerde öğrendikleri saptanmıştır (s. 289). Çalışmada savaşa bakış açısı ile ilgili anket maddelerinden "Adaleti devam ettirebilmek için bazı koşullarda savaş gereklidir" fikrine Japon öğrencilerden sadece %7.1'i katılırken, Amerikalı öğrencilerin yaklaşık yarısı (%51.1) destek vermiştir. Cogan ve diğerleri bu sonucu anlaşılır bulmuş ve Hiroşima-Nagazaki tecrübesine bağlamışlardır (s. 296). Wilkins (2001), İngiltere'de lisansüstü öğrenim gören öğretmenlerin ırkçılık konusunda kişisel değerlerini, toplumda ırkçılığın değişen doğasını ve ırkçılıkla mücadelede eğitimin rolünü araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin çoğu toplumun ulusça çeşitliliğine sıcak bakmış, bir yurttaşlık erdemi olan birbirine saygı ve hoşgörüde eğitimin büyük etkisinin olduğu yönünde olumlu tutum göstermişlerdir. Bunların dışında, ortaöğretim öğrencilerinin küresel nitelikteki sorunlardan biri olan çevre sorunlarına karşı tutumu ile ilgili (Kuhlemeier, Bergh ve Lagerweij, 1999; Makki, 2003; Tuncer, Ertepinar, Tekkaya ve Sungur, 2005; Alp, Ertepinar, Tekkaya ve Yılmaz, 2006; Negev, Sagy, Garb, Salzberg ve Tal, 2008; Edge, 2009; Kaya, Akıllı ve Sezek, 2009; Taskin, 2009; Aydın, 2010a; Sarkar, 2011; Yousuf ve Bhutta, 2012), çoğunluğu öğretmen adayı olan üniversite öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumu ile ilgili (Şama, 2003; Erol ve Gezer, 2006; Deniz ve Genç, 2007; Lee, 2008; Gültekin, Yılmaz ve Dal, 2008; Aydın, 2010b; Aydın ve Cepni, 2010; Aydın ve Kaya, 2010; Coskun ve Aydın, 2011; Malkoç, 2011; Gürbüz ve Çakmak, 2012; Karatekin ve Aksoy 2012; Özgen, 2012) ve öğretmenlerin çevre ve diğer dünya sorunlarına yönelik tutumu ile ilgili (Babich, 1986; Ipsos Mori, 2009; Larijani, 2010) pek çok çalışma yapıldığı belirlenmiştir.

Geniş insan kitlelerini ilgilendiren sorunların önemi ve etkileri hakkında öğrencilerde farkındalık yaratmak, onları bilgilendirmek ve çözümün bir parçası olmaları yolunda teşvik etmek son derece önemlidir. Bunun için, öncelikle ortaöğretim öğrencilerinin dünya sorunlarına karşı nasıl bir tutum içerisinde olduklarının belirlenmesinde yarar vardır. Dünya sorunları arasında özellikle çevre konularının çeşitli derslerde ele alındığı ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin, günümüz dünya sorunlarına olan tutumlarına ilişkin sadece Bourn ve Hunt'ın (2011) çalışması erişilebilmiştir. Bu alandaki boşluğu doldurmak düşüncesiyle yapılan araştırma bulgularının günümüz dünya sorunlarını inceleyen araştırmacılara, çevre eğitimi çalışanlarına ve coğrafya öğretmenlerine katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Teknoloji yoluyla iletişimin hızlı bir şekilde sağlandığı günümüzde, ulusların yaşadığı pek çok sorun evrensel boyuta taşınmıştır. Büyük kitleleri ilgilendiren bu önemli sorunların çözülmesi için bir dünya vatandaşı olarak hareket etmek, ortak kararlar almak ve uluslararası işbirliği yapmak gerekmektedir. Çözümün bir parçası olma yolunda ihtiyaç duyulan bilincin kazandırılması için, okullarda verilen eğitim ve öğretim büyük etkiye sahiptir. Ortaöğretim programlarından özellikle coğrafya dersi kapsamında pek çok günümüz dünya sorununa değinilmektedir. Bu bağlamda coğrafya eğitimi, öğrencileri bilgilendirme ve farkındalık yaratma noktasında hassas bir role sahiptir. Küresel olarak ele alınan sorunlar hep çevre ile sınırlı kalmıştır. Bu düşüncelerden hareketle yapılan bu araştırmada, ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutumlarını cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü ve alan bilgisi değişkenleri açısından değerlendirmek amaçlanmıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

Yöntem

Araştırma Modeli

Çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutumlarını belirlemek amaçlanmış ve tarama modeli uygulanmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun bir biçimde “gözleyip” belirleyebilmektir (Karasar, 2012, s. 77).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Karabük ili Merkez ilçesinde bulunan ortaöğretim okulları; örneklemini ise Merkez ilçedeki 3 farklı ortaöğretim kurumunda öğrenimine devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem seçimi; seçkisiz (olasılığa dayalı) örnekleme yöntemlerinden basit seçkisiz örneklem alma yoluyla belirlenmiştir. Öncelikle Karabük ili merkez ilçesinde bulunan ortaöğretim okullarının isimleri listelenmiş, daha sonra bu isimler kâğıt üzerine yazılarak bir torbaya atılmıştır. Yapılan seçim sonucu Karabük Kız Meslek Lisesi, Karabük Fen Lisesi ve Demir Çelik Anadolu Lisesi çalışmanın yapılacağı okullar olarak belirlenmiştir. Daha sonra örneklem almanın ikinci aşamasına geçilmiştir. Bu bağlamda gerek idareci ve öğretmen görüşleri, gerekse sınıf başarı düzeyleri dikkate alınarak hangi sınıflara uygulamanın yapılacağı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgileri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgileri

Değişkenler	Demografik Özellikler	Öğrenci sayısı (n=47)	Yüzde(%100)
Cinsiyet	Erkek	158	33.1
	Kız	320	66.9
Sınıf	9. Sınıf	58	12.1
	10. Sınıf	240	50.2
	11. Sınıf	155	32.4
	12. Sınıf	25	5.2
Okul Türü	Anadolu Lisesi	165	34.5
	Fen Lisesi	164	34.3
	Meslek Lisesi	149	31.2
Alan Bilgisi	Sosyal Bilimler	-	-
	Türkçe-Matematik	75	15.7
	Fen Bilimleri	198	41.4
	Diğer	205	42.9

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin %33.1’ini (n=158) erkek ve %66.9’unu (n=320) kızlar oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan bu 478 öğrenciden %12.1’i (n=58) 9. sınıf, %50.2’si (n=240) 10. sınıf, 32.4’ü (n=155) 11. sınıf, 5.2’si (n=25) ise 12. sınıf öğrencisidir. Okul türüne göre; 165 öğrenci (%34.5) Anadolu Lisesi, 164 öğrenci (%34.3) Fen Lisesi ve 149 öğrenci (%31.2) Meslek Lisesi’ne kayıtlıdır. Öğrencilerin %15.7’i (n=75) Türkçe-Matematik, %41.4’i (n=198) Fen Bilimleri ve %42.9’u diğer alan bilgilerine sahiptir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplamak için Kılıçoğlu, Karakuş ve Öztürk (2012) tarafından geliştirilen “Günümüz Dünya Sorunları Anketi” kullanılmıştır. Gerek Kılıçoğlu, Karakuş ve Öztürk (2012)’ün çalışmasındaki değerler (Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı $\alpha=.92$; KMO değeri 0.936; Bartlett Testi değerleri $\chi^2=4721.614$; $sd=276$; $p<0.001$), gerekse bu çalışmada (Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı $\alpha=.82$; KMO değeri 0.878; Bartlett Testi değerleri $\chi^2=3381,631$; $sd=276$; $p<0.001$) elde edilen değerler, uygulanan anketin güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2010).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmaya ait veriler, günümüz dünya sorunlarına yönelik tutum ölçeğinin 2012-2013 öğretim yılının güz döneminde Karabük Merkez ilçesindeki 3 ortaöğretim kurumunda öğrenimine devam eden 478 öğrenciye, gönüllülük esasına göre yaklaşık olarak 20 dakikalık bir sürede uygulanması ile elde edilmiştir. Tutum ölçeği puanlarının analizinde frekans, yüzde ve aritmetik ortalama değerleri kullanılmıştır.

Öğrencilerin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutumlarının incelenmesi için ölçekteki her bir maddenin aritmetik ortalaması hesaplanmış ve aritmetik ortalamalar tutuma katılma derecesi olarak belirlenmiştir. Bunun için ölçek aralığı hesaplanmış ($4/5=0,80$) ve 0,80 katılma derecesinin sınırları olarak belirlenmiştir. Buna göre, aritmetik ortalamalardan 1.00-1.79 arasındaki ortalama değerlerin “Kesinlikle Katılmıyorum”, 1.80-2.59 arasında bulunanların “Katılmıyorum”, 2.60-3.39 arasındakilerin “Fikrim Yok”, 3.40-4.19 arasındakilerin “Katılıyorum” ve 4.20-5.00 arasındakilerin “Kesinlikle Katılıyorum” aralığında olmasına karar verilmiştir.

Ankete katılan öğrencilerin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutumlarının “cinsiyet” değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği “Bağımsız Örneklem İçin t-testi” ile “sınıf düzeyi”, “okul türü” ve “alan bilgisi” değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” kullanılmıştır. Varyans analizi sonrasında yapılan ikili karşılaştırılmalarda ortaya çıkan istatistiksel farkın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek amacıyla ise “TUKEY testi”nden yararlanılmıştır. Tutum ölçeğinin istatistiksel çözümlenmelerinde belirlenen anlamlılık düzeyi değeri 0.05’tir.

Bulgular

Ortaöğretim Öğrencilerinin Günümüz Dünya Sorunlarına Yönelik Tutumları

Ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutumlarının madde bazındaki puanlara ait frekansları, yüzde değerleri ve aritmetik ortalamaları Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2. Ortaöğretim öğrencilerinin “günümüz dünya sorunları tutum ölçeğinden aldıkları puanların frekans, yüzde değerleri ve ortalaması

Günümüz Dünya Sorunları Tutum Ölçeğinde Yer Alan İfadeler	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Fikrim Yok		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Art Ort.
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1. Afrika’daki aç insanların durumuna üzülüyorum.	408	85.4	66	13.8	1	.2	-	-	3	.6	4.83
2. Dünyada kız çocuklarının şiddet	374	78.2	88	18.4	9	1.9	4	.8	3	.6	4.72

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

görüyor olması beni üzüyor.												
3. Dünyada açlık çeken insanların artmasından dolayı endişeleniyorum.	319	66.7	132	27.6	24	.5	3	.6	-	-	4.60	
4. Çöpten topladıkları yiyeceklerle karınlarını doyuran insanların durumuna üzülüyorum.	368	77.0	96	20.1	9	1.9	5	1.0	-	-	4.73	

<i>Günümüz Dünya Sorunları Tutum Ölçeğinde Yer Alan İfadeler</i>	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>		<i>Katılıyorum</i>		<i>Fikrim Yok</i>		<i>Katılmıyorum</i>		<i>Kesinlikle Katılmıyorum</i>		<i>Art Ort.</i>
	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	
5. Ormanların azalması beni endişelendiriyor.	278	58.2	164	34.3	33	6.9	3	.6	-	-	4.50
6. Dünyada yaşanan kıtlık sorunu için bir şeyler yapmak isterim.	229	47.9	167	34.9	70	14.6	7	1.5	5	1.0	4.27
7. İçme sularının kirleniyor olmasından dolayı kendimi kötü hissediyorum.	254	53.1	151	31.6	52	10.9	19	4.0	2	.4	4.33
8. Terörün bütün insanlığın sorunu olduğuna inanıyorum.	324	67.8	75	15.7	40	8.4	25	5.2	14	2.9	4.40
9. Dünyayı ilgilendiren sorunlarda ülkelerin birlik olamamasının üzücü bir durum olduğunu düşünüyorum.	251	52.5	153	32.0	45	9.4	18	3.8	11	2.3	4.28
10. Dünyadaki şehirlerin aşırı büyümesinin sorunları daha da çözülemez hale getirdiğine inanıyorum.	121	25.3	154	32.2	123	25.7	68	14.2	12	2.5	3.63
11. Karbon içeren yakıtların kullanılması beni rahatsız ediyor.	146	30.5	165	34.5	144	30.1	20	4.2	3	.6	3.90
12. Doğal çevrenin kirlenmesinden dolayı hastalıkların artacağına inanıyorum.	291	60.9	162	33.9	15	3.1	6	1.3	4	.8	4.52
13. Tıbbi atıkların bir şekilde bertaraf edilmesi beni mutlu eder.	247	51.7	157	32.8	59	12.3	9	1.9	6	1.3	4.31
14. Çevre sorunlarının engellenebilmesi için ağır cezai yaptırımlar konulmasını isterim.	202	42.3	162	33.9	72	15.1	32	6.7	10	2.1	4.07
15. Toprak kirliliğinin gelecekte gıda sıkıntısına yol açacağına inanıyorum.	265	55.4	154	32.2	53	11.1	5	1.0	1	.2	4.41

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

16. Dünyadaki açlık sorununun, ülkeler arasındaki kaynak paylaşımının adaletsiz olmasından dolayı olduğunu düşünüyorum.	240	50.2	129	27.0	74	15.5	26	5.4	9	1.9	4.18
---	-----	------	-----	------	----	------	----	-----	---	-----	------

<i>Günümüz Dünya Sorunları Tutum Ölçeğinde Yer Alan İfadeler</i>	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>		<i>Katılıyorum</i>		<i>Fikrim Yok</i>		<i>Katılmıyorum</i>		<i>Kesinlikle Katılmıyorum</i>		<i>Art Ort.</i>
	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	\bar{X}
17. Küreselleşmenin insanlık açısından tehdit olduğuna inanıyorum.	239	50.0	139	29.1	77	16.1	17	3.6	6	1.3	4.23
18. Dünya nüfusunun belli ülke ve bölgelerde aşırı toplanmasının bir sorun olduğuna inanıyorum.	138	28.9	173	36.2	111	23.2	42	8.8	14	2.9	3.79
19. Alternatif enerji kaynaklarına geçilmesi için bir sivil toplum kuruluşuna üye olmak isterim.	108	22.6	137	28.7	151	31.6	56	11.7	26	5.4	3.51
20. Çevremdeki toplumsal sorunlarla ilgili sivil toplum kuruluşlarında görev almak isterim.	137	28.7	143	29.9	136	28.5	43	9.0	19	4.0	3.70
21. Hava kirliliğinin engellenmesi için çalışma yürüten sivil toplum kuruluşlarında görev almak isterim.	123	25.7	154	32.2	132	27.6	49	10.3	20	4.2	3.65
22. Günümüz dünya sorunları konusunda düzenlenecek toplantı, seminer ve konferans gibi etkinliklere katılmaya özen gösteririm.	82	17.2	148	31.0	123	25.7	83	17.4	42	8.8	3.30
23. Dünya sorunlarıyla ilgili yetkili bir konumda olmak isterim.	161	33.7	134	28.0	104	21.8	44	9.2	35	7.3	3.71
24. Dünyada din ve mezhep çatışmalarının önlenmesi çalışmalarına katılmak isterim.	218	45.6	105	22.0	109	22.8	24	5.0	22	4.6	3.98
TOPLAM											4.14

Tablo 2’de görüldüğü gibi, ankete katılan ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutum ölçeğine verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **4.14 (Katılıyorum)**

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

bulunmuştur. Bu durumda çalışma kapsamındaki öğrencilerin (*Karabük ili Merkez ilçesi örnekleminde*) günümüz dünya sorunlarına yönelik tutumları olumlu ve yüksek düzeyde bulunmuştur.

Ortaöğretim öğrencilerinin çoğu tutum ölçeğinde yer alan maddelere katılmaktadır. Bu 24 maddeden *en fazla katıldıkları* üç tanesi aşağıdaki gibidir:

1. Afrika'daki aç insanların durumuna üzüliyorum (1. Madde, %85.4)
2. Dünyada kız çocuklarının şiddet görüyor olması beni üzüyor (2. Madde, %78.2)
3. Çöpten topladıkları yiyeceklerle karınlarını doyuran insanların durumuna üzüliyorum (4. Madde, %77.0)

Öğrencilerin tutum ölçeğinde *en az katıldıkları* üç madde şunlardır:

1. Günümüz dünya sorunları konusunda düzenlenecek toplantı, seminer ve konferans gibi etkinliklere katılmaya özen gösteririm (22. Madde, %8.8)
2. Dünya sorunlarıyla ilgili yetkili bir konumda olmak isterim (23. Madde, %7.3)
3. Alternatif enerji kaynaklarına geçilmesi için bir sivil toplum kuruluşuna üye olmak isterim (19. Madde, %5.4)

Öğrencilerinin tutum ölçeğinde en fazla *kararsız (fikrim yok)* kaldıkları üç madde ise aşağıda sıralanmıştır:

1. Alternatif enerji kaynaklarına geçilmesi için bir sivil toplum kuruluşuna üye olmak isterim (19. Madde, %31.6)
2. Karbon içerikli yakıtların kullanılması beni rahatsız ediyor (11. Madde, %30.1)
3. Çevremdeki toplumsal sorunlarla ilgili sivil toplum kuruluşlarında görev almak isterim (20. Madde, %28.5)

Ortaöğretim Öğrencilerinin Günümüz Dünya Sorunlarına Yönelik Tutumlarının “Cinsiyet” Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutum puanları ile cinsiyetleri karşılaştırıldığında, aralarında anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığının belirlenmesinde *bağımsız örneklem için t-testi* kullanılmış ve sonuçlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunları tutum ölçeğinden aldıkları puanların “cinsiyet” değişkenine göre bağımsız gruplar t-testi sonuçları

Değişken	n	X	SS	Sd	t	p
Erkek	158	96.5570	11.54967	476	-4.429	.000
Kız	320	101.1625	10.24795			

*p<0.05

Tabloya göre; erkek öğrencilerin günümüz dünya sorunları tutum ölçeğinden aldıkları puan ortalaması 96.55, kız öğrencilerin puan ortalaması ise 101.16 olarak belirlenmiştir. Bağımsız gruplar için yapılan t-testi sonuçlarından; *öğrencilerin cinsiyetleri ile günümüz dünya sorunlarına yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir fark bulunduğu sonucuna varılmıştır [t(476)= -4.429; p<0.05]*. Bu bulguya göre, cinsiyeti kız olan ortaöğretim öğrencilerinin, erkek öğrencilere nazaran günümüz dünya sorunlarına daha fazla duyarlılık gösterdikleri anlaşılmaktadır. Ayrıca nicel olarak da ankete katılan kız öğrencilerin sayısı, erkek öğrencilerin sayısının iki katından daha fazladır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

Ortaöğretim Öğrencilerinin Günümüz Dünya Sorunlarına Yönelik Tutumlarının “Sınıf Düzeyi” Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutum puanları sınıf düzeyi değişkenine göre karşılaştırıldığında, anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığı ANOVA ile saptanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunları tutum ölçeğinden aldıkları puanların “sınıf düzeyi” değişkenine göre ANOVA sonuçları

Değişken	Kategori	N	\bar{x}	S			
Sınıf Düzeyi	9. Sınıf	58	101.60	10.412			
	10. Sınıf	240	97.57	10.739			
	11. Sınıf	155	100.96	11.009			
	12. Sınıf	25	106.64	7.994			
	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p	Anlamlı Fark
	Gruplar Arası	2741.135	3	913.712	8.028	.000	10.Sınıf-11.Sınıf
	Gruplar İçi	53946.974	474	113.812			10.Sınıf-12.Sınıf
	Toplam	56688.109	477				

* $p < 0.05$

Tablo 4 incelendiğinde; günümüz dünya sorunlarına yönelik tutum puan ortalamasının ortaöğretim 9. sınıf öğrencileri için 101.60, 10. sınıf öğrencileri için 97.57, 11. sınıf öğrencileri için 100.96 ve 12. sınıf öğrencileri için 106.64 olduğu görülmektedir. Kategorize edilen gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığının saptanması için “ANOVA” kullanılmış ve gruplarda yer alan öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutum puan ortalamalarının, sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir [$F_{(3,474)} = 8.028$; $p < 0.05$]. Bu bağlamda, anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için TUKEY testine geçilmiş; 10. sınıflar ile 11. sınıflar arasında (11. Sınıflar lehine) ve 10. sınıflar ile 12. Sınıflar (12. Sınıflar lehine) arasında anlamlı farklılığın bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Günümüz Dünya Sorunlarına Yönelik Tutumlarının “Okul Türü” Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Okul türü değişkenine göre, ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutum puanları karşılaştırması ANOVA sonuçları Tablo 5’te görülmektedir.

Tablo 5. Ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutum puanlarının “okul türü” değişkenine göre ANOVA sonuçları

Değişken	Kategori	N	\bar{X}	S		
Okul Türü	Anadolu Lisesi	165	99.35	10.630		
	Fen Lisesi	164	100.36	12.215		
	Meslek Lisesi	149	99.15	9.619		
	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p
	Gruplar Arası	134.70	2	67.354	.566	.568
	Gruplar İçi	56553.40	475	119.06		
	Toplam	56688.10	477			

* $p > 0.05$

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

Tablo 5'ten anlaşıldığı üzere; dünya sorunlarına yönelik tutum puan ortalaması Anadolu Lisesi öğrencileri için 99.35, Fen Lisesi öğrencileri için 100.36 ve Meslek Lisesi öğrencileri için ise 99.15 olarak belirlenmiştir. Karşılaştırılan gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık var olup olmadığını belirlemek için yapılan “ANOVA”nın sonucunda; öğrencilerin tutum puan ortalamalarının öğrenim gördükleri okul türü değişkenine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmıştır [$F_{(2, 475)} = .566; p > 0.05$].

Ortaöğretim Öğrencilerinin Günümüz Dünya Sorunlarına Yönelik Tutumlarının “Alan Bilgisi” Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Tablo 6’da görülen ANOVA sonuçları, ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutumlarının, öğrencilerin “alan bilgisi” değişkenine göre elde edilmiştir.

Tablo 6. Ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutum puanlarının “alan bilgisi” değişkenine göre ANOVA sonuçları

Değişken	Kategori	N	\bar{X}	S		
	Türkçe-Matematik	75	100.106	10.361		
	Fen Bilimleri	198	99.590	11.937		
	Diğer	205	99.517	10.060		
Alan Bilgisi	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p
	Gruplar Arası	19.908	2	9.954	.083	.920
	Gruplar İçi	56668.201	475	119.30		
	Toplam	56688.109	477			

* $p > 0.05$

Yukarıdaki tabloda; ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutum puan ortalaması alan bilgisi Türkçe-Matematik için 100.10, Fen Bilimleri için 99.59 ve diğer alan bilgileri için 99.51 olarak karşımıza çıkmaktadır. Gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olup olmadığını belirlemek için yapılan “ANOVA” sonucunda; ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutum puan ortalamalarının, alan bilgisi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür [$F_{(2,475)} = .083; p > 0.05$].

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma ile ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutum düzeyi belirlenmiş ve hesaplanan tutum puanları; cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü ve alan bilgisi gibi farklı değişkenler açısından değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutumları olumlu ve yüksek düzeyde ($\bar{X} = 4.14$) bulunmuştur. Bu sonuç, sevindiricidir. Eğitimin en önemli amacının, olumlu tutum ve davranış geliştirmek olduğundan hareketle, eğitim düzeyi ile bilinçlenme düzeyi doğru orantılı olmaktadır. Sorunların küresel boyutta olması endişe verici görünse de, Bourn ve Hunt (2011)’in “Global Dimension In Secondary Schools” adlı çalışmalarına ait bulgular da, araştırmamızı destekler niteliktedir. Bahsi geçen çalışmada küresel sorunları ifade etmek üzere iki binli yıllarda kullanılmaya başlanan “küresel boyut” teriminin; öğrenciler, öğretmenler ve okuldaki yaşam üzerine nasıl etki yaptığına odaklanılmış ve bu etkinin olumlu olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, üniversitede öğrenim gören öğrencilerin küresel sorunların öğretimine yönelik algılarını inceleyen Hashizaki ve Kawaguchi (2012), Japon öğretmen adaylarının küresel sorunların öğretimine karşı olumlu bir tutum gösterdiklerini bulgulamıştır. Wilkins (2001), İngiltere’de lisansüstü öğrenim gören öğretmenlerin ırkçılık konusundaki

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

düşüncelerini araştırmış ve sonuçta öğrencilerin çoğunun, toplumun ulusça çeşitliliğine yönelik olumlu tutuma sahip olduklarını belirlemiştir.

Çalışmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutum ölçeğinde *en fazla katılım* 1. madde (*Afrika'daki aç insanların durumuna üzülüyorum*), 2. madde (*Dünyada kız çocuklarının şiddet görüyor olması beni üziyor*) ve 4. maddeye (*Çöpten topladıkları yiyeceklerle karınlarını doyuran insanların durumuna üzülüyorum*) olmuştur. Böylece öğrencilerin “açlık”, “şiddet”, “cinsiyet ayrımcılığı”, “yoksulluk” gibi sorunlara karşı daha fazla duyarlı oldukları görülmüştür. Uygulanan tutum ölçeğinde en fazla “*Fikrim yok*” seçeneğinin işaretlenmesiyle *kararsız* kalınan maddeler 19. (*Alternatif enerji kaynaklarına geçilmesi için bir sivil toplum kuruluşuna üye olmak isterim*), 11. (*Karbon içerikli yakıtların kullanılması beni rahatsız ediyor*) ve 22. (*Çevremdeki toplumsal sorunlarla ilgili sivil toplum kuruluşlarında görev almak isterim*) maddelerdir. Bahsi geçen maddeler, uygulanan tutum ölçeğinde “*çözümüne katılım*” faktöründe bulunmaktadır. Kararsız kalınan üç maddeden ikisinde “sivil toplum kuruluşlarında görev alma” düşüncesi ankete katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaş grubu açısından değerlendirildiğinde, çekingenliğin baskın olduğu izlenmektedir.

Örneklem grup her ne kadar sivil toplum kuruluşlarına üye olma yaşının altında bulunsalar da, günümüz gençlerinin yakın gelecekte de bu kuruluşlara katkıda bulunmaları hususunda teşvik edilmeleri gerektiği açıktır. Ortaöğretim coğrafya programında yer yer çevresel örgütlerin çalışmaları ve önemi üzerinde durulmaktadır (12.Sınıf “Çevre ve Toplum” öğrenme alanı içerisinde “D.12.4. Çevre yönetimi ve koruma açısından çevresel örgütlerin etkinliklerini değerlendirir” kazanımında olduğu gibi). Üstelik öğrenci kulüplerinin çoğu, örneğin ağaç dikme etkinliği gibi uygulamalar yoluyla erozyonun önlenmesinde grupça aktif rol alabilmektedir. Sonuç olarak, kararsız oldukları yönünde fikir beyan eden katılımcı öğrencilerin bilinçlenmeleri, sorunların farkına varmaları ve çözümün bir parçası olmak için bugün ve yakın gelecekte cesaretlendirilmeleri gereklidir.

Çalışmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutum ölçeğinde *en fazla katılmadıkları maddeler sırasıyla*; 22. madde (*Günümüz dünya sorunları konusunda düzenlenecek toplantı, seminer ve konferans gibi etkinliklere katılmaya özen gösteririm*), 23. madde (*Dünya sorunlarıyla ilgili yetkili bir konumda olmak isterim*) ve 19. maddedir (*Alternatif enerji kaynaklarına geçilmesi için bir sivil toplum kuruluşuna üye olmak isterim*). Öğrencilerin dünya sorunlarına karşı tutumları olumlu ve duyarlı görünürken, çözümde rol almada aktif olmak istemedikleri görülmektedir. Bu nedenle, öğrencilere küçük de olsa katkıda bulunabilecekleri açıklanmalı ve yasal ya da fahri etkinliklerle gönüllü çalışmalara destek vermeleri yönünde cesaret verilmelidir. Ayrıca bu sonuçlar, öğrencilerin tutum ve davranışları arasında fark olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle, ileride yapılabilecek çalışmalarda günümüz dünya sorunlarına yönelik öğrenci tutum ve davranışları karşılaştırılarak, aralarındaki ilişkiler belirlenebilir.

Çalışmada, ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Kız öğrencilerin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutum puanları (101.16) erkeklere (96.55) göre daha fazladır. Bu sonucu destekleyen Sarkar (2011) çalışmasında, Bangladeş'teki ortaöğretim öğrencilerinin çevre sorunlarına karşı tutumunu belirlemek üzere 400 öğrenciye ulaşılmıştır. Kız öğrencilerin tutumları, erkek öğrencilere oranla daha yüksek çıkmış olup, özellikle kırsal kesimde bu oran en yüksek değerdedir (Sarkar, 2011, s. 106). Kız öğrencilerin çevreye karşı erkek öğrencilerden daha duyarlı bir yaklaşım gösterdikleri sonucunu destekleyen başka çevre tutum araştırmaları (Şama, 2003; Erol ve Gezer, 2006; Aydın ve Cepni, 2010; Sam, Gürsakal ve Sam, 2010; Gürbüz ve Çakmak, 2012; Özgen, 2012) da mevcuttur. Bu çalışmanın sonucunda, diğer dünya sorunlarına yönelik tutum ile

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

cinsiyet arasında da bir ilişkinin var olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerin tutum puanlarının erkek öğrencilere göre yüksek çıkmasının nedeni eldeki verilerle belirlenememekle birlikte, kızların daha duygusal ve hassas olmasının, trajik sonuçlar getiren dünya sorunlarına yaklaşımlarını etkilediği düşünülebilir. Yarının anneleri olarak çocuklarının geleceği için içten içe endişe hissi de duyabilirler. Kadının ailede ve çocuk yetiştirmedeki rolü düşünülecek olursa, araştırmamızdan çıkan bu sonuç sevindiricidir. Bunu destekler nitelikte Şama (2003)'nin çevre sorunlarına yönelik tutum çalışmasında, kız öğretmen adaylarının tutumları erkek adaylardan daha olumlu çıkmış ve bu durum araştırmacı tarafından kız öğrencilerin, öğretmenliğin yanında birer anne adayı olmaları bakımından olumlu sonuç olarak değerlendirilmiştir.

Ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutum puan ortalaması, sınıf düzeyi değişkenine göre de anlamlı bir fark göstermektedir. Anlamlı fark, 10. sınıflarla 11. sınıflar arasında ve 10. sınıflarla 12. sınıflar arasındadır. Bu sonuca göre 11. ve 12. sınıf düzeyleri, günümüz dünya sorunlarına karşı 10. sınıfa nazaran daha duyarlıdır. Edge ve diğerleri (2009), on farklı ortaokulda öğrenim gören öğrenciler üzerinde küresel boyutun etkisi hakkında bulgular elde etmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, kültürel boyutun etkileri öğrencinin kaçınıcı sınıfta olduğuyla ilgilidir. Küresel boyutlara açık olan öğrencilerin çoğu, dünyanın ve karşılıklı bağıntılarının önceki sınıflardan daha fazla farkındadırlar (s. 23). Bu çalışma sınıf değişkenine göre değerlendirildiğinde, günümüz dünya sorunlarına yönelik duyarlılığın 10. sınıftan itibaren 12. sınıfa doğru artması, dünya sorunlarına ilişkin bilgi düzeylerinin artmasından kaynaklanabileceğini düşündürmektedir. Ancak Tablo 4'te görüldüğü üzere, çalışma kapsamındaki en düşük sınıf düzeyi olan 9. sınıf öğrencilerinin tutum puanı, 10 ve 11. sınıflardan daha yüksek çıkmıştır. Bu çalışmada durum tespiti yapıldığından, kesin nedeni belirlenememiş olmakla birlikte; 9. sınıf katılımcılarının ailesinin/öğretmenlerinin yaklaşımından ya da yakın geçmişte ilköğretimde almış olduğu konuyla ilgili derslerden etkilenmiş olabilecekleri, okudukları kurumda daha etkin bir programda eğitim alıyor olabilecekleri, hâttâ belki çoğunun cinsiyetinin kız olabileceği ve hassas davranabilecekleri gibi nedenler geliştirilebilir. İleride yapılabilecek nitel çalışmalarla, günümüz dünya sorunlarına yönelik tutum değerlendirmesinde sınıf düzeyi değişkeni üzerinde etkili olabilecek faktörler belirlenebilir.

Çalışma sonuçlarına dayalı olarak aşağıdaki görüşler önerilebilir:

1. Bu çalışmada, kullanılan ölçek doğrultusunda dünya sorunları genelleştirilmiştir. Hava kirliliği, ormansızlaşma, yoksulluk, açlık, içme suyu yetersizliği, şiddet konuları ele alınmıştır. Başka önemli küresel sorunlara (Savaş, terörizm, ırkçılık, insan hakları ihlali, doğal afetler gibi) yönelik öğrenci, öğretmen adayı ve öğretmenlerin tutumlarının belirlenmesi, bir dünya vatandaşı olabilme ve yetiştirebilmede yararlı olacaktır.

2. Çalışma sonucunda, Karabük ili Merkez ilçesi örnekleme dâhilinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran küresel sorunlara karşı daha duyarlı oldukları görülmüştür. Erkek öğrencilerin dünya sorunlarına daha duyarlı ve katılımcı olmalarını sağlayacak etkinlikler düşünülebilir.

3. Dünya sorunlarına olumlu tutum geliştirmede aile, çevre, okul ve medyanın etkisini belirleyen çalışmaların yapılması, tespit edilen olumsuz etkenlerin bertaraf edilmesinde yararlı olabilir.

4. Çalışmada, sınıf düzeyi ileri olan öğrenciler dünya sorunlarının çözümü için daha olumlu görüş belirtmişlerdir. Bu bağlamda, küresel boyuttaki bu sorunlar yaş gruplarına göre sınıflandırılarak, farklı seviyelerde sarmal biçimde ele alınabilir.

5. Çalışmada en fazla fikir sunulmamış olan maddelerdeki, sivil toplum kuruluşlarının etkinlikleri ve gönüllü çabalarına ait örneklerin öğrencilere aktarılması gerekmektedir. Hem derslerin işlenişinde hem de belirli gün ve haftaların verilisinde bu kuruluşlar yeterince tanıtılmalı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

ve küçük bir çabanın büyük değişikliklere olanak sağlayabileceği inancı verilmelidir. Böylelikle Department of Education Curriculum Development Branch (1993, s. 24)'ta belirtildiği gibi, "Küresel düşünüp, yerel hareket etme" düşüncesinden yola çıkılarak üretilen slogan, öğrencileri harekete geçirmede cesaret verebilir: Küreyerel düşün ve davran).

KAYNAKÇA

- ALP, E., Ertepinar, H., Tekkaya, C., & Yılmaz, A. (2006). A study on children's environmental knowledge and attitudes: The effect of grade level and gender. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 15, 210-223.
- AYDIN, F. (2010a). Secondary school students' perceptions towards global warming: A phenomenographic analysis. *Scientific Research and Essays*, Vol. 5(12), pp. 1566-1570.
- AYDIN, F. (2010b). Coğrafya öğretmen adaylarının çevre sorunları ve çevre eğitimi hakkındaki görüşleri (Gazi Üniversitesi Örneği). *International Online Journal of Educational Sciences (IOJES)*, 2(3), 818-839.
- AYDIN, F. & Cepni, O. (2010). University students' attitudes towards environmental problems: A case study from Turkey. *International Journal of the Physical Sciences*, Vol. 5(17), pp. 2715-2720.
- AYDIN, F. & Kaya, H. (2010). Sosyal Bilimler Lisesi Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının Değerlendirilmesi, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24, 229-257.
- BABICH, C. (1986). Global education attitudes and practices of Iowa home economics teachers. Unpublished master's thesis, Iowa State University.
- BELL, D. R. (2004). Creating Green Citizens? Political Liberalism and Environmental Education, *Journal of Philosophy of Education*, 38(1), 37-55.
- Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı (Food and Agriculture Organization of the United Nations/FAO). 2012 Raporu. <http://www.fao.org/hunger/en/> (Erişim tarihi: 17.03.2013)
- BOURN, D. & Hunt, F. (2011). Global Dimension in secondary schools development. Education Research Centre, Research Paper No.1.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2010) Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El kitabı (11.Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- COGAN, J., Torney-Purta, J. & Anderson, D. (1988). Knowledge and attitudes toward global issues: Students in Japan and the United States. *Comparative Education Review*, Vol. 32, No. 3, pp. 282-297.
- COŞKUN, M. ve Aydın, F. (2011). Geography Teacher Candidates' Perceptions Towards The "Greenhouse Effect, *American-Eurasian Journal of Agriculture & Environment Sciences*, 10(2), 290-295.
- CROUCHER, S. L. (2004). *Globalization and Belonging: The Politics of Identity a Changing World*, Rowman & Littlefield, p. 10.
- DENİŞ, H. & Genç, H. (2007). Çevre Bilim Dersi Alan ve Almayan Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Çevreye İlişkin Tutumları ve Çevre Bilim Dersindeki Başarılarının Karşılaştırılması, *Mehmet Akif Ersoy Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(13), 20-26.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

- Department of Education Curriculum Development Branch (1993). World Issues 120. New Brunswick, Canada.
- Edge, K., Khamsi, K. and Bourn, D. (2009). Exploring the global dimension in secondary schools. *Final Research Report*, London, IOE.
- EROL, G. H. & Gezer, K. (2006). Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Çevreye ve Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları. *International Journal of Environmental and Science Education*, Vol 1 No: 1, pp 65 – 77
- Global Education Programme of the North-South Centre of the Council of Europe (2008). Global Education Guidelines, A Handbook for Educators to Understand and Implement Global Education, Concepts and Methodologies on Global Education For Educators and Policy Makers.
- <http://www.coe.int/t/dg4/nscentre/ge/GE-Guidelines/GEguidelines-web.pdf> (Erişim tarihi: 17.03.2013).
- GÜLTEKİN, M., Yılmaz, F., & Dal, S. (2008). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre eğitimine ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri: Anadolu Üniversitesi Örneği. *VIII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, 2-4 Mayıs 2008.*
- GÜRBÜZ, H. ve Çakmak, M. (2012). Biyoloji bölümü öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 19, 162-173.*
- HASHİZAKİ, Y. & Kawaguchi, H. (2012). Japanese student teachers' perceptions about teaching global issues. P. Cunningham & N. Fretwell (Eds.) *Creating Communities: Local, National and Global*. London: CiCe, pp. 58 - 71.
- IPSOS Mori (2009). Teachers' Attitudes to Global Learning, An Ipsos MORI Research Study on behalf of DEA, Social Research Institute in UK & Ireland.
- KARASAR, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemi, 23. Basım. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- KARATEKİN, K. & Aksoy, B. (2012). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Studies, 7(1), 1423-1438*
- KAYA, E., Akıllı, M., Sezek, F. (2009). Lise Öğrencilerinin Çevreye Karşı Tutumlarının Cinsiyet Açısından İncelenmesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl 9, Sayı 18, 43-54.
- KILIÇOĞLU, G., Karakuş, U. & Öztürk, T. (2012). Günümüz Dünya Sorunlarına Yönelik Tutum Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 7/4, p. 2209-2224.*
- KUHLEMEIER, H., Bergh, V. D. & Lagerweij, N. (1999). Environmental knowledge, attitudes, and behaviour in Dutch secondary education, *Journal of Environmental Education, 30, 4–11.*
- LARIJANI, M. (2010). Assessment of environmental awareness among higher primary school teachers. *J Hum Ecol, 31(2): 121-124.*
- LEE, E. B. (2008). Environmental attitudes and information sources among African American college students. *The Journal of Environmental Education, 40(1), 29-42.*

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

- MAKKİ, M. H., Abd-El-Khalick F., & Boujaoude S. (2003). Lebanese secondary school students' environmental knowledge and attitude. *Environmental Education Research*, 9, 21-33.
- MALKOÇ, H. (2011). *Sınıf öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumlarının ve bilişsel farkındalık becerilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- MEB (2010). Ortaöğretim Coğrafya Dersi Öğretim Programı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- NEGEV, M., Sagy, G., Garb, Y., Salzberg, A., & Tal, A. (2008). Evaluating the environmental literacy of Israeli elementary and high school students. *The Journal of Environmental Education*, 39(2), 3-20.
- ÖZGEN, N. (2012). Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları: Türkiye Örneği, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt: 20, No: 2, 403-422.
- Population Reference Bureau. 2012 World Population Data Sheet.
http://www.prb.org/pdf12/2012-population-data-sheet_eng.pdf (Erişim tarihi: 02.03.2013).
- SAM, N., Gürsakal, S. ve Sam, R. (2010). Üniversite öğrencilerinin çevresel risk algısı ve çevresel tutumlarının belirlenmesi. *Akademik Bakış Dergisi, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız-Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat-Kırgızistan*.
- SARKAR, M. (2011). Secondary Students' Environmental Attitudes: The Case of Environmental Education in Bangladesh. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, Vol. 1, Special Issue.
- SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) (2012). Armaments, Disarmament and International Security, Sweden.
<http://www.sipri.org/yearbook/2012/2012/files/SIPRIYB12Summary.pdf> (Erişim tarihi: 24.03.2013)
- ŞAMA, E. (2003). Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:23, Sayı: 2, 99-110.
- TASKİN, O. (2009). The environmental attitudes of Turkish senior high school students in the context of post materialism and the New Environmental Paradigm. *Science Education International* (20)1/2, December 2009, 69-78.
- TUNCER, G., Ertepinar, H., Tekkaya, C. & Sungur, S. (2005). Environmental attitudes of young people in Turkey: Effects of school type and gender. *Environmental Education Research* 11: 215-233 *Journal of Science Education* 31: 481-502.
- UNESCO (2002). Education for sustainability: From Rio to Johannesburg: Lessons learnt from decade of commitment. Chapter 36, Agenda 21.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001271/127100e.pdf> (Erişim tarihi: 21.03.2013).
- WHO/UNICEF Joint Monitoring Programme –JMP- Report for Water Supply and Sanitation, (2012). Progress on drinking water and sanitation. 2012 Update. UNICEF and World Health Organization. <http://www.unicef.org/media/files/JMPreport2012.pdf> (Erişim tarihi: 24.03.2013).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 8/6 Spring 2013

-
- WILKINS, C. (2001). Student teachers and attitudes towards 'race': The role of citizenship education in addressing racism through the curriculum, *Westminster Studies in Education*, 24:1, 7-21.
- YOUSUF, A. & Bhutta, S. (2012). Secondary School Students' Attitude Towards Environmental Issues in Karachi Pakistan. *Journal of Educational and Social Research*, Vol. 2 (10).
- ZEILER, T. W. (2002). Encyclopedia of American Foreign Policy. Ed. Alexander DeConde, Richard Dean Burns, and Fredrik Logevall, Vol. 2, 2nd ed., New York: Charles Scribner's Sons, p. 135.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

